

# آشنایی با وظایف دادیار ناظر زندان بخش ۱

## مقدمه

سازمان زندان‌ها زیر نظر رئیس محترم قوه قضائیه و مستقل از دادگستری می‌باشد و رئیس آن معمولاً از بین قضات انتخاب می‌شود و مدیرکل سازمان زندان استان‌ها مقام قضایی نیستند. در اکثر استان‌ها و شهرها زندان و بازداشتگاه و کانون اصلاح و تربیت و اردوگاه وجود دارد. البته بستگی به میزان زندانیان دارد. رئیس و معاونین زندان ضابط دادگستری هستند.

در هر شهری که زندان وجود دارد باید دادیار ناظر زندان هم وجود داشته باشد. این مقام قضایی، زیر نظر دادستان انجام وظیفه می‌کند. در محاکم بخش با توجه به عدم وجود دادرسی و دادیار، رئیس حوزه قضایی یا دادرسی بخش، قاضی زندان هم می‌باشد که زیر نظر رئیس کل خدمت می‌کند. در شهرها دادیار اجرای احکام وظایف دادیار ناظر زندان را زیر نظر دادستان انجام می‌دهد.

امور قضایی زندانیان دادگاه ویژه روحانیت و دادگاه نظامی، در صلاحیت دادیار ناظر زندان دادرسی عمومی و انقلاب نیست و حسب مورد زیر نظر دادرسی ویژه روحانیت و دادرسی نظامی است؛ به این معنی که دادیار ناظر زندان هم باید صلاحیت خود را در نظر بگیرد.

دادیار ناظر زندان بیشتر نقش کمک‌کننده به زندانی و خانواده‌های آن‌ها را دارد. کمک‌های دادیار ناظر زندان مواردی از قبیل: کمک‌های اجتماعی، پزشکی، فرهنگی، عاطفی، قضایی و قانونی زندانیان و خانواده‌های آن‌ها در جهت اصلاح و تربیت مجرمین و جلوگیری از ناهنجاری‌های جامعه است که موجبات بازگشت مجرمین به جامعه و پیشگیری از ارتکاب جرم را فراهم می‌کند؛ لذا دادیار ناظر زندان باید از بین قضات خوش اخلاق و دارای روحیه خدمت به مردم انتخاب می‌شود.

## اهداف اعمال مجازات زندان (سالب آزادی)

۱. اعمال مجازات بزهکاران؛
۲. دور نگه داشتن بزهکاران از جامعه؛
۳. تأمین امنیت جامعه و مردم و تربیت یا درمان مجرمین؛
۴. پیشگیری از وقوع جرم و ...

## ابزار کار قاضی ناظر زندان

۱. مواد ۳۸ و ۵۴۷ قانون مجازات اسلامی؛
۲. آیین نامه اجرایی سازمان زندانها و اقدامات تامینی و تربیتی کشور؛
۳. آیین نامه کمیسیون عفو و تخفیف مجازات محکومین؛
۴. آیین نامه سجل قضایی.

## تعریف زندان

زندان محلی است که در آن محکومانی که حکم آنان قطعی شده است با معرفی مقامهای صلاحیت دار قضایی و قانونی برای مدت معین یا به طور دائم به منظور تحمل کیفر، با هدف حرفه آموزی، بازپروری و بازسازی نگهداری می شوند.<sup>۱</sup>

۱- ماده ۳۸- هر کس برای بار اول به علت ارتکاب جرمی به مجازات حبس محکوم شده باشد و نصف مجازات را گذرانده باشد دادگاه صادر کننده دادنامه محکومیت قطعی می تواند در صورت وجود شرایط زیر حکم به آزادی مشروط صادر نماید:

- ۱- هرگاه در مدت اجرای مجازات مستمراً حسن اخلاق نشان داده باشد.
- ۲- هرگاه از اوضاع و احوال محکوم پیش بینی شود که پس از آزادی دیگر مرتکب جرمی نخواهد شد.
- ۳- هرگاه تا آنجا که استطاعت دارد ضرر و زیانی که مورد حکم دادگاه یا مورد موافقت مدعی خصوصی واقع شده بپردازد یا قرار پرداخت آن را بدهد و در مجازات حبس توأم با جزای نقدی مبلغ مزبور را بپردازد یا با موافقت رئیس حوزه قضایی ترتیبی برای پرداخت داده شده باشد.

تبصره ۱- مراتب مذکور در بندهای (۱) و (۲) باید مورد تأیید رئیس زندان محل گذران محکومیت و قاضی ناظر زندان یا رئیس حوزه قضایی محل قرار گیرد و مراتب مذکور در بند (۳) باید به تأیید قاضی مجری حکم برسد.

تبصره ۲- در صورت انحلال دادگاه صادر کننده حکم، صدور حکم آزادی مشروط از اختیارات دادگاه جانشین است.

تبصره ۳- دادگاه ترتیبات و شرایطی را که فرد محکوم باید در مدت آزادی مشروط رعایت کند از قبیل سکونت در محل معین یا خودداری از سکونت در محل معین یا خودداری از اشتغال به شغل خاص یا معرفی نوبه ای خود به مراکز تعیین شده و امثال آن در متن حکم قید می کند که در صورت تخلف وی از شرایط مذکور یا ارتکاب جرم مجدد بقیه محکومیت وی به حکم دادگاه صادر کننده حکم به مرحله اجرا درمی آید.

ماده ۵۴۷: هر زندانی که از زندان یا بازداشتگاه فرا نماید به شلاق تا (۷۴) ضربه یا سه تا شش ماه حبس محکوم می شود و اگر برای فرار درب زندان را شکسته یا آن را خراب کرده باشد، علاوه بر تأمین خسارت وارده، به هر دو مجازات محکوم خواهد شد.

تبصره: زندانیانی که مطابق آیین نامه زندانها به مرخصی رفته و خود را در موعد مقرر بدون عذر موجه معرفی ننمایند فراری محسوب و به مجازات فوق محکوم می گردند.

۲- ماده ۳ آیین نامه اجرایی سازمان زندانها و اقدامات تامینی و تربیتی کشور

## تعریف بازداشتگاه

بازداشتگاه، محل نگهداری متهمانی است که با قرار کتبی مقام‌های صلاحیت‌دار قضایی تا اتخاذ تصمیم نهایی به آنجا معرفی می‌شوند.<sup>۳</sup>

## افراد معرفی شده به زندان

### الف) متهمین

دادگاه کیفری استان، رئیس دادگاه کیفری، رئیس دادگاه بخش، دادستان، معاونین دادستان، بازپرس و دادیار، می‌توانند متهمین را با قرار به زندان معرفی کنند.

### ب) محکومین

محکومین فقط از طریق دادیار اجرای احکام به زندان معرفی می‌شوند. اشخاص با قرار وثیقه، کفالت، بازداشت موقت یا درپیی عدم پرداخت جزای نقدی و اعمال ماده ۱ یا اعمال ماده ۲ توسط دادگاه‌های مدنی به زندان معرفی می‌شوند. زندان به هیچ عنوان متهمین تحت نظر را قبول نمی‌کند. معرفی چنین افرادی به زندان خلاف قانون است.

## وظایف و حدود اختیارات دادیار ناظر زندان

۱. رئیس شورای طبقه‌بندی زندان؛
۲. نظارت قضایی بر زندان و زندانیان؛
۳. نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات مربوط به زندان؛
۴. رابط بین دادسرا و سازمان زندان‌ها؛
۵. اعطای مرخصی بعد از اخذ تأمین مناسب؛
۶. اعطای ملاقات (انواع ملاقات: الف) کابینی؛ ب) حضوری؛ ج) شرعی)؛
۷. اظهارنظر در خصوص آزادی مشروط؛

<sup>۳</sup> - ماده ۴ آئین‌نامه اجرایی سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور

۸. اعطای مرخصی تحت الحفظ (زمانی که محکوم علیه تأمین مناسب ندارد و مرخصی هم برای او ضروری است)؛
۹. اظهار نظر در خصوص اعزام زندانیان به مسابقات فرهنگی - ورزشی. محکومین جرائم سنگین (مثل قتل عمد) حتی الامکان نباید به چنین مسابقاتی فرستاده شوند؛
۱۰. معرفی زندانیان بیمار به پزشکی قانونی جهت گرفتن گواهی عدم تحمل حبس؛
۱۱. اعزام زندانیان به بیمارستان جهت مداوا (در هنگام حضور دادیار ناظر زندان به دست او و در صورت عدم حضور او توسط رئیس زندان انجام می شود و در اولین فرصت به اطلاع دادیار ناظر زندان می رسد)؛
۱۲. شرکت در مراسم قصاص و اعدام؛
۱۳. ارائه خدمات قضایی و حقوقی به محکومین و خانواده آنها؛
۱۴. تشکیل پرونده نظارتی برای زندانی (با توجه به اینکه پرونده اصلی ممکن است در مراحل مختلف از اجرای احکام خارج شود تشکیل پرونده نظارتی ضروری است)؛
۱۵. اظهار نظر در خصوص عفو زندانیان (اعضای این کمیته در حال حاضر رئیس کل دادگستری استان، دادستان مرکز استان، مدیر کل سازمان زندان های استان و نماینده حوزه نظارت قضایی ویژه قوه قضاییه مستقر در استان، هستند)؛
۱۶. عضو ستاد دیه (ستاد دیه ارگانی نیمه انتفاعی است که زیر نظر سازمان زندان ها است و کار مصالحه بین طرفین دیه را انجام می دهند و خدماتی از قبیل اعطاء وام به محکومین دیه و غیره را نیز انجام می دهند)؛
۱۷. عضو مجمع تجدیدنظرخواهی از تصمیمات شورای انضباطی زندان؛
۱۸. اظهار نظر در خصوص زندان باز؛
۱۹. معرفی خانواده های زندانیان به کمیته امداد، ستاد دیه، انجمن حمایت از زندانیان و مراقبت بعد از خروج زندانی از زندان و ...؛
۲۰. هماهنگی بازدید مسئولان قضایی و قضات و کارآموزان از زندان؛
۲۱. بررسی مکاتبات زندانیان؛
۲۲. رسیدگی به جرائم زندانیان.

## مرخصی زندانیان

### فواید اعطاء مرخصی

۱. کاهش جمعیت کیفری زندان؛
۲. کاهش هزینه زندان؛
۳. رفع مشکلات خانوادگی زندانیان؛
۴. دفع غرائز جنسی از طریق شرعی؛
۵. اخذ رضایت شاکی به منظور استفاده از عفو و تخفیف؛
۶. پی گیری پرونده قضایی، توسط محکوم علیه.

### مضرات اعطاء مرخصی

۱. اقشار مختلف و عامه مردم نسبت به مرخصی زندانیان بسیار بدبین هستند؛
۲. ارتکاب جرم توسط زندانی در ایام مرخصی؛
۳. اعتراض شاکی؛
۴. احتمال فرار زندانی؛
۵. وارد کردن مواد مخدر به داخل زندان؛
۶. ایجاد مزاحمت برای شاکی توسط زندانی.

### مرخصی تحت الحفظ

این مرخصی معمولاً برای پی گیری پرونده و به افرادی که نمی توانند تأمین بسپارند اعطا می شود. در این نوع مرخصی حفاظت از زندانی در داخل شهر بر عهده سازمان زندانها و خارج از شهر، بر عهده نیروی انتظامی است که نیروی انتظامی برای این کار مبلغی را از متهم دریافت می کند و اگر متهم توانایی پرداخت آن را نداشته باشد از طرف امور مالی دادگستری پرداخت می شود.

### ادامه دارد